

1. EIN GWELEDIGAETH

“Cynnig addysg o'r ansawdd uchaf posibl fydd yn rhoi'r profiadau, y sgiliau a'r hyder i blant y Sir a'u galluogi i ddatblygu i fod yn ddinasyddion dwyieithog, llwyddiannus a chyflawn.”

2. EIN HAMCANION

Er mwyn gwireddu'r uchod, mae'r Gweithgor wedi cytuno ar yr amcanion canlynol:

- Cynnig y profiadau a'r cyfleoedd gorau posibl i blant y Sir drwy sicrhau **dosbarthiadau o faint addas ac arweinyddiaeth o ansawdd uchel** yn ein hysgolion;
- Anelu i **hyrwyddo a chryfhau'r iaith Gymraeg** - fel cyfrwng addysgol a chymdeithasol - wrth roi cynigion newydd yn eu lle ar gyfer addysg gynradd y Sir;
- Ymateb i anghenion a chyfleon yn y gyfundrefn addysg gynradd bresennol drwy **fod yn rhagweithiol a chreadigol**, gan weithio ar y cyd gydag eraill tuag at **gynllun hir dymor** fydd yn gynaliadwy ac ymarferol;
- Gwneud y **defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael** – yn ddynol, technolegol, ariannol – fel bod plant yn cael y budd mwyaf o wariant y Sir ar addysg;
- **Creu amgylchedd dysgu o'r radd flaenaf i blant ac athrawon y Sir** drwy wella cyfleusterau ac adeiladau;
- Datblygu ein hysgolion i fod yn **sefydliadau sy'n ganolbwynt i weithgareddau cymunedol**.

3. EIN STRATEGAETH

- 3.1 Mae'r Gweithgor eisoes wedi penderfynu bod **“rhaid cael newid mewn rhai ardaloedd am nifer o resymau”**. Er mwyn cynllunio a rheoli'r newid, mae gofyn cael strategaeth glir ac ymarferol.
- 3.2 Penderfynwyd yn ogystal gan y Gweithgor y dylai dalgylchoedd ysgolion uwchradd fod yn sail ar gyfer y gwaith cynllunio manwl. Mae rhestr o'r dalgylchoedd hyn i'w gweld yn *Atodiad 1*.
- 3.3 Bydd y strategaeth i wireddu ein Gweledigaeth a'n Hamcanion yn dilyn yr egwyddorion canlynol:
 - Bod angen cynllunio'r newid fesul dalgylch, gan flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chdir;
 - Bod graddfa, natur ac amserlen y newid am amrywio o dalgylch i dalgylch;
 - Bod angen cynllunio'r newid fesul dalgylch law yn llaw gyda chynrychiolwyr lleol - mewn rhai dalgylchoedd bydd posib trafod nifer o opsiynau ac mae modd ystyried syniadau am newid fydd yn deillio o'r drafodaeth leol;
 - Bod fframwaith adolygu clir a theg yn cael ei weithredu ar gyfer dalgylchoedd ac ysgolion unigol - bydd y fframwaith yn gyd-destun pwysig wrth benderfynu graddfa, natur ac amserlen y newid mewn dalgylchoedd penodol;
 - Bod unrhyw gynnig i newid y ddarpariaeth addysg gynradd yn lleol yn cynnal a gwella'r defnydd o'r iaith Gymraeg fel iaith addysgol a chymunedol.
 - Bod y Cyngor yn ymrwymo i gadw unrhyw arbedion sy'n deillio o ad-drefnu ysgolion yn y gyfundrefn addysg.

4. YSTYRIAETHAU AR GYFER Y FFRAMWAITH ADOLYGU

Pwrpas y Fframwaith Adolygu yw cefnogi'r broses o flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chlir. Defnyddir yr ystyriaethau isod er mwyn blaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu. Yn ogystal, fe'u defnyddir i gefnogi'r gwaith o benderfynu graddfa a natur y newid fydd ei angen yn y dalgylchoedd gwahanol.

4.1. Maint Dosbarthiadau

4.1.1 Ein disgwyliadau yw y bydd dosbarthiadau o'r maint addas yn ysgolion cynradd Gwynedd fel bod y profiadau a'r cyfleoedd gorau posibl yn cael eu cynnig i blant y Sir.

4.1.2 Ar hyn o bryd, mae maint dosbarthiadau yn amrywio yn sylweddol drwy'r Sir, gan effeithio ar brofiadau addysgol plant. Mewn rhai dalgylchoedd, mae dosbarthiadau mawr ac uwchlaw 30 mewn nifer. Mae'r Cyngor yn credu bod dosbarthiadau mawr iawn yn cael effaith negyddol ar brofiadau addysgol plant. Cefnogir hyn gan ymchwil diweddar (Blatchford et al, Sefydliad Addysg Llundain, 2008). Ar y llaw arall mae dosbarthiadau bach iawn yn nifer o ysgolion y Sir. Mewn adroddiad i Gyngor Gwynedd (2004) gan y cyn brif arolygydd addysg yng Nghymru, Roy James, , nodwyd bod "*nifer fach o ddisgyblion a geir mewn grwpiau blwyddyn yn yr ysgolion lleiaf yn arwain at lai o gystadleuaeth a symbyliad academaidd, a llai o gyfle i fanteisio ar amrediad amrywiol o brofiadau cwricwlaidd ac allgyrsiol*". Bydd y Cyngor yn anelu i leihau maint dosbarthiadau mawr a chryfhau maint dosbarthiadau lleiaf y sir er mwyn sicrhau y caiff y disgyblion amrediad llawn o brofiadau a sylw priodol.

4.1.3 Ar y sail uchod, byddwn yn anelu – drwy ein cynlluniau – i gyflawni'r canlynol o ran maint dosbarthiadau:

- Na fydd mwy na 30 o ddisgyblion o un oed mewn dosbarth Cyfnod Allweddol 2;
- Y byddwn, dros gyfnod o flynyddoedd, yn anelu i sicrhau uchafswm o 25 disgybl o'r un oed mewn dosbarth cynradd;
- Anelu at sicrhau nad oes gan unrhyw ddosbarth oed cymysg fwy na 20 disgybl na llai na 12 disgybl.

4.1.4 *Bydd "maint dosbarthiadau" felly yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.*

4.2. Poblogaeth a Niferoedd Disgyblion

4.2.1 Ein disgwyliadau yw bod angen adlewyrchu tueddiadau o ran poblogaeth a niferoedd disgyblion cynradd wrth gynllunio ar gyfer dyfodol addysg mewn dalgylchoedd gwahanol.

4.2.2 Mae gwaith gan Wasanaeth Ysgolion Gwynedd yn dangos bod niferoedd disgyblion y Sir wedi lleihau 21% ar draws y Sir ers 1975. Mae pob dalgylch wedi gweld lleihad yn ei niferoedd o leiaf 11%. Mae'r lleihad yn amrywio o ardal i ardal, gydag Arfon yn profi gostyngiad o 15%, Dwyfor 27% a Meirionnydd 28%. Mae dros 2,000 yn llai o blant yn ysgolion y Sir (oed 5-10) heddiw nag oedd yn 1975.

4.2.3 Mae'r gostyngiad sylweddol yn niferoedd y disgyblion yn golygu bod gan y Sir lefelau uchel o lefydd gweigion yn ei hysgolion Cynradd. Yn Ionawr 2008, roedd gan 55% o ysgolion cynradd Gwynedd fwy na 25% o'u lleoedd heb eu llenwi. Mae'r gostyngiad mewn niferoedd hefyd wedi arwain, yn naturiol, at gynydd yn y nifer o ysgolion cynradd yn y sir sydd a 39 neu lai o blant (ysgolion yn y "rhwyd diogelwch"). Ar hyn o bryd mae 30 o ysgolion o fewn y Sir yn y categori yma.

4.2.4 Mae'n wir dweud, serch hynny, bod rhai cymunedau wedi profi twf yn niferoedd y disgyblion ers 1975. Mae rhai o'r ysgolion yn y cymunedau hyn yn wynebu anawsterau sylweddol er mwyn dygymod gyda'r twf ym mhoblogaeth plant, ac yn ei chael hi'n anodd cadw maint dosbarthiadau o dan 30.

- 4.2.5 Mae gofyn hefyd edrych ar ragolygon poblogaeth i'r dyfodol - er nad yw hyn yn wyddor fanwl. Mae ysgolion y sir yn cyflwyno rhagolygon tair blynedd pob mis Medi i'r Awdurdod. Ar sail ffigyrau ysgolion unigol yn Medi 2008, bydd lleihad pellach o tua 4% dros y 3 blynedd nesaf. Os gwiredir hyn, bydd lleihad o bron 10% yn niferoedd disgyblion cynradd y sir rhwng 2006-2011.
- 4.2.6 Mae rhagolygon hyd at 2016 yn amrywio, gan ddibynnu ar y fethodoleg a ddefnyddir. Fe gyflwynir papur yn *Atodiad 2* gan Uned Ymchwil y Cyngor sy'n cyflwyno gwybodaeth am ragolygon poblogaeth i Wunedd.
- 4.2.7 O ran y Fframwaith Adolygu, bydd *graddfa'r newid yn niferoedd y disgyblion ers 1975 yn y dalgylch yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu. Mae hyn yn fodd o sicrhau bod unrhyw ostyngiad sylweddol mewn niferoedd yn cael ei gydnabod wrth gynllunio ar gyfer dyfodol addysg gynradd mewn dalgylchoedd gwahanol.*

4.3. Amgylchedd Dysgu'r Plentyn

- 4.3.1 Ein disgwyliadau yw bod yr "amgylchedd dysgu" i blant ac athrawon y Sir – fel cyflwr yr ysgol, y dosbarth, ystafell athrawon, y ddarpariaeth chwarae – yn bodloni gofynion addysgu a dysgu yn y 21^{ain} Ganrif.
- 4.3.2 Mae pryder gwirioneddol ynglŷn â chyflwr ac addasrwydd nifer o ysgolion cynradd y Sir. Mae angen buddsoddiad sylweddol yn yr adeiladau er mwyn ymateb i faterion iechyd a diogelwch ac i gyrraedd safonau priodol. Mae nifer o ysgolion mewn cyflwr gwael. Mae Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor yn amlinellu costau ôl-groniad cynnal a chadw ysgolion Gwynedd fel £12.6miliwn. Yn ychwanegol i hyn, mae pryder am gyflwr adeiladau dros dro mewn ysgolion - gall hyn olygu anghenion gwariant o tua £11miliwn. Mae costau uwchraddio ac addasu adeiladau ysgolion y sir i ymateb i ofynion y cwricwlwm newydd a safonau sy'n ddisgwyliedig yn fwy sylweddol eto.
- 4.3.3 Yn ôl adroddiad Estyn yn 2007 (Arfarniad o berfformiad ysgolion cyn ac ar ôl symud i mewn i adeiladau newydd neu eiddo a adnewyddwyd yn sylweddol) "*nid yw hen adeiladau ysgol sydd mewn cyflwr gwael yn gallu bodloni anghenion addysgu a dysgu modern. Mae adeiladau annigonol yn gwneud gwelliannau mewn safonau cyflawniad yn fwy heriol.... Caiff gwelliannau yn ansawdd adeiladau effaith fuddiol iawn ar ansawdd yr addysgu a moral staff sy'n cael effaith gadarnhaol ar berfformiad disgyblion*".
- 4.3.4 Ar sail yr uchod, byddwn yn anelu – drwy ein cynlluniau – i gyflawni'r canlynol o ran amgylchedd dysgu'r plentyn:
- I ystyried canfyddiadau ac oblygiadau Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor a'r gost o atgyweirio, adnewyddu ac addasu adeiladau ysgolion;
 - Y cyfleon o ddenu cyfalaf o wahanol ffynonellau er mwyn adeiladu ysgolion newydd neu adnewyddu yn sylweddol rai o'r ysgolion presennol;
 - Anelu i sicrhau adeiladau o ansawdd o fewn y Sir trwy fabwysiadu cynllun bwriadus er mwyn darparu addysg gynradd, gan roi ystafelloedd pwrpasol i benaethiaid ac athrawon a mynediad at gaeau chwarae a neuadd addas i blant. Bydd gofyn hefyd sicrhau bod adeiladau yn ateb gofynion y Cyfnod Sylfaen a Chwricwlwm newydd 2008.
- 4.3.5 O ran y Fframwaith Adolygu, bydd y wybodaeth am gyflwr ac addasrwydd ysgolion cynradd yn ystyriaeth allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.

4.4. Arweinyddiaeth

- 4.4.1 Ein disgwyliadau yw bod penaethiaid yn cael tegwch i fedru arwain a rheoli yn broffesiynol yn eu hysgolion.

4.4.2 Does dim dwywaith nad yw ansawdd uchel Pennaeth fel arweinydd yn ffactor allweddol wrth greu ysgol lwyddiannus. Byddai galluogi penaethiaid y Sir i roi pwyslais ar y meysydd isod – meysydd sydd yn seiliedig ar "Safonau Cenedlaethol Diwygiedig i Benaethiaid yng Nghymru" gan Lywodraeth Cynulliad Cymru – yn cyfrannu'n fawr at ein hamcanion addysgol:

- Y gallu i greu cyfeiriad strategol;
- Arwain ar Ddysgu ac Addysgu;
- Datblygu a Gweithio Gydag Eraill;
- Rheoli'r Ysgol;
- Sicrhau Atebolrwydd;
- Cryfhau'r Ffocws Cymunedol.

4.4.3 Er hyn, un o'r prif fygythiadau sy'n ein hwynebu yw'r anawsterau wrth recriwtio Penaethiaid newydd. Mae gan y Gwasanaeth Ysgolion gofnod o'r anawsterau hyn. Mae'r dystiolaeth yn dangos yn glir bod nifer o ysgolion yn gorfod ail-hysbysebu swyddi ac oherwydd hyn, mae gan sawl un o'n hysgolion cynradd bennaeth mewn gofal.

4.4.4 Yn ychwanegol, mae dros 50% o'r penaethiaid presennol yn gymwys i ymddeol yn gynnar dros y 5 mlynedd nesaf. Gall y sefyllfa felly waethygu yn arw.

4.4.5 Mae'r Gweithgor yn hynod bryderus ynglŷn â'r sefyllfa yma, yn bennaf oherwydd yr effaith posibl ar ansawdd arweinyddiaeth ysgol. Mae'n rhaid felly parhau i roi blaenoriaeth i'r maes yma, a sicrhau bod trefniant clir yn ei le i adnabod darpar ymgeiswyr ar gyfer cwrs CPCP fydd yn paratoi athrawon ar gyfer swyddi penaethiaid yn y Sir.

4.4.6 *O ran y Fframwaith Adolygu, bydd yr anawsterau o ran penodi penaethiaid sydd wedi neu ar fin taro ysgolion y dalgylch yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu'r dalgylchoedd ble mae'r angen am y newid fwyaf amlwg a chlr.*

4.5. Y Gymuned

4.5.1 Ein disgwyliadau yw bod Ysgolion Cynradd y Sir yn ganolbwynt i weithgareddau cymunedol, gan gyfoethogi profiadau a chyfleon i'r disgyblion.

4.5.2 Mae'r Gweithgor yn awyddus i weld defnydd llawn o'r ysgol gan y gymuned, gan fwyaf ar ôl oriau ysgol, yn unol â rhaglen y Cynulliad a'r Cyngor i ddatblygu "ysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned". Does dim dwywaith nad oes cyfleon i'r ysgolion ddarparu gwasanaethau neu weithgareddau ychwanegol, er enghraifft, cylchoedd chwarae, clybiau chwaraeon a sefydliadau gwirfoddol, fydd yn ei dro yn cynnwys rhieni, aelodau o'r gymuned a grwpiau lleol.

4.5.3 Mae gan yr Awdurdod wybodaeth am y defnydd cymunedol a wneir o ysgolion y Sir, e.e.:

- Mae swyddogion adfywio bro wedi cynnal arolwg o gyfleusterau cymunedol ac mae data ar gael i weld y defnydd a wneir o sefydliadau addysgol yn ogystal â sefydliadau eraill yn y gymuned;
- Mae'r Gwasanaeth Ysgolion wedi cynnal arolwg o'r defnydd cymunedol o ysgolion yn 2007 gan weld pa mor addas yw adeiladau ysgolion ar gyfer gweithgareddau cymunedol.

4.5.4 Rydym hefyd yn awyddus i feithrin a datblygu ymhellach y cyswllt rhwng ysgolion a'r gymuned leol, fel bod y disgyblion yn gwerthfawrogi hanes, diwylliant a datblygiad y cymunedau hyn.

4.5.5 Er hyn, ffactor sy'n allweddol wrth geisio gwneud hyn yw bod yr ysgol yn cynrychioli ac yn gwasanaethu ei chymuned. Pryder y Gweithgor yw bod dros 20% o ddisgyblion oed cynradd ar hyn o bryd yn mynychu ysgolion all-dalgylch. Tra bod gan rieni'r hawl cyfreithiol i ddewis ysgol eu plentyn, mae'r ganran sylweddol sydd yn dewis ysgolion all-dalgylch yn bryder cynyddol o safbwynt cynllunio strategol a'r amcan o ddatblygu ysgolion cymunedol eu natur.

- 4.5.6 Barn y Gweithgor yw y dylid casglu gwybodaeth am y nifer o ysgolion sydd â chanran sylweddol o ddisgyblion all-dalgylch neu sydd yn colli disgyblion i ysgolion/dalgylchoedd eraill.
- 4.5.7 Rydym yn awyddus i roi ystyriaeth i symudiadau o'r fath o fewn ein Fframwaith Adolygu. *Teimlad y Gweithgor yw y dylid cynnal adolygiad o'r sefyllfa pe byddai ysgolion y dalgylch yn ennill neu gollu dros 20% o'i disgyblion oherwydd yr effaith ar y gymdeithas gyfagos a'r dalgylch. Bydd hyn felly yn ddangosydd allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu.*

4.6. Adnoddau Ariannol

- 4.6.1 Ein disgwyliadau yw bod Gwynedd yn gwneud y defnydd gorau posibl o'r adnoddau ariannol sydd ar gael ar gyfer addysg gynradd y Sir.
- 4.6.2 Mae Gwynedd eisoes yn gwario ymysg chwarterl uchaf Cymru ar addysg, ac ar ddatganoli cyllid i'r ysgolion. Yn ôl Estyn (2007), roedd y Cyngor wedi rhoi cyllideb addysgu net y disgybl (gan gynnwys gwariant nad yw wedi'i ddatganoli e.e. ar gyfer cyllideb integreiddio) ar gyfer 2006-07 o £4,322 o'i gymharu â chyfartaledd o £4,094 i Gymru gyfan (gwariant cyflawn). Serch hynny, mae canran sylweddol o'r gyllideb yma yn mynd ar gynnal adeiladau gwael, nifer uchel o safleoedd ar draws y Sir ac ar lefydd gweigion.
- 4.6.3 Yn ychwanegol i hyn, mae'r Gwasanaeth Ysgolion hefyd yn wynebu toriadau cyson dros y pum mlynedd nesaf fel pob Gwasanaeth arall o fewn y Cyngor. Bydd felly angen i gynigion ar gyfer ad-drefnu ysgolion gymryd ystyriaeth o'r cyd-destun hwn ac ymateb yn briodol. Fodd bynnag, bydd y Cyngor yn anelu, lle bo hynny'n briodol, i gadw unrhyw arbedion sy'n deillio o ad-drefnu ysgolion o fewn y gyfundrefn addysg
- 4.6.4 Mae amrywiaeth sylweddol yn y gwariant fesul disgybl rhwng un dalgylch a dalgylch arall, a hefyd rhwng ysgolion o fewn yr un dalgylch.
- 4.6.5 Yn ogystal, mae nifer helaeth o ysgolion y sir wedi'u cynllunio ar gyfer llawer mwy o ddisgyblion nag sydd wedi mynychu'r ysgol ers blynyddoedd. Er na ddylai cost llefydd gweigion yrru unrhyw gynigion newydd, mae'n rhaid bod yn fyw i effaith ac oblygiadau gwariant sylweddol ar ysgolion sydd â chanran helaeth o lefydd gweigion - yn enwedig effaith ac oblygiadau hyn ar y gyllideb ac ar ysgolion eraill.
- 4.6.6 Ar hyn o bryd mae 30 o'n hysgolion sydd â 39 neu lai o ddisgyblion yn derbyn rhyngddynt £477,000 o gyllid ychwanegol trwy'r "rhwyd-diogelu" er mwyn eu galluogi i gyflogi Pennaeth ac athro/athrawes. Er bod amgylchiadau'r ysgolion hyn yn amrywio cryn dipyn ni ellir peidio â'u hystyried wrth fanylu ar y defnydd o adnoddau".
- 4.6.7 Ar sail yr uchod, byddwn yn rhoi ystyriaeth i lefydd gweigion o fewn y Fframwaith Adolygu. *Mae'r Gweithgor wedi adnabod y canlynol fel dangosyddion allweddol wrth flaenoriaethu dalgylchoedd i'w hadolygu:*
- *Llefydd gweigion o dros 25% ar draws y dalgylch;*
 - *Amrediad gwariant y pen pan fo'n fwy na 10% yn uwch neu'n is na'r cyfartaledd sirol ar draws y dalgylch.*

4.7. Cais penodol am weithredu neu sefyllfa eithriadol

- 4.7.1 Tra bod awydd i arolygu trefniadaeth ysgolion y sir yn strategol ac ar lefel dalgylch, mae ysgolion unigol wedi ysgrifennu at y Cyngor yn gofyn i'r Awdurdod adolygu'r sefyllfa yn lleol. Dylid bod yn agored i hyn ac ymateb yn gadarnhaol os yn bosibl pan fydd cais o'r fath yn dod gerbron.

4.7.2 Dylid ystyried gwybodaeth broffesiynol berthnasol er mwyn tynnu sylw at sefyllfaoedd argyfyngus o fewn y Sir sy'n amharu yn uniongyrchol ar ansawdd addysg a phrofiadau disgyblion (e.e. niferoedd bychan iawn mewn ysgol, cyflwr adeiladau'r ysgol yn hynod ddrwg, methu recriwtio pennaeth).

4.7.3 *Bydd sefyllfa argyfyngus ysgolion unigol a amlygir ar sail gwybodaeth broffesiynol berthnasol gan gynnwys ceisiadau penodol gan ysgolion unigol yn ystyriaeth wrth adnabod ardaloedd sydd angen sylw pellach..*

4.8 Yr Iaith Gymraeg

4.8.1 Ein disgwyliadau yw bod holl ddisgyblion y sir yn meddu ar ddwyieithrwydd cytbwys oed-berthnasol er mwyn eu galluogi i fod yn aelodau cyflawn o'r gymdeithas ddwyieithog y maent yn rhan ohoni.

4.8.2 Mae astudiaeth ardrawiad ieithyddol wedi'i chynnal ar effeithiau ieithyddol posib cynllun drafft Hydref 2007 (ar gael ar y safwe Cyngor Gwynedd) ac mae'r wybodaeth hon yn gyfrwng i ystyried datblygiadau addysgol yn y defnydd o'r Gymraeg y tu allan i furiau'r dosbarth

4.8.3 Bydd angen i unrhyw gynigion i newid trefniadaeth yn lleol gymryd ystyriaeth lawn o effeithiau ieithyddol posib

4.8.4 Bydd cynnal a gwella'r defnydd o'r Gymraeg fel iaith addysgol ac fel iaith gymdeithasol ymhlith plant felly yn ystyriaeth allweddol wrth lunio cynigion o fewn dalgylchoedd unigol.

4.9. Ffactorau Daeryddol

4.9.1 Ein disgwyliadau yw bod gan bob plentyn hawl i gael mynediad at addysg safonol o fewn pellter rhesymol i'r cartref.

4.9.2 Sylweddolir bod Gwynedd yn sir wledig iawn gyda phellter teithio sylweddol rhwng rhai cymunedau. Wrth gyflwyno unrhyw gynigion penodol mewn sir fel Gwynedd, bydd y pellter rhwng safleoedd a'r amser teithio i'r plentyn yn ystyriaethau allweddol.

4.9.3 Mae polisi cenedlaethol yn nodi bod hyd at 45 munud o deithio unffordd yn addas. Barn y Gweithgor yw y dylid ceisio cyfyngu teithio i uchafswm o 30 munud o deithio unffordd rhwng y cartref a'r ysgol.

4.9.4 *Bydd yr uchod felly yn ystyriaeth allweddol wrth lunio cynigion o fewn dalgylchoedd unigol.*

5. Y MATRICS

5.1 Cyflwynir Matrics yn *Atodiad 3* sy'n dwyn ynghyd yr ystyriaethau gwahanol.

5.2 Bydd y dalgylchoedd hynny sy'n sgorio uchaf yn erbyn dangosyddion allweddol yn cael eu blaenoriaethu ar gyfer adolygiad o'r trefniadau presennol. Bydd y dangosyddion hyn yn gweithredu i bob pwrpas fel "pwyntiau sbardun" ar gyfer cynnal adolygiad.

5.3 Bydd pecynnau data fesul dalgylch yn cael eu paratoi a'u cyhoeddi. Byddwn yn gwahodd sylwadau ar y pecynnau hyn.

5.4 Ar sail yr asesiad a gynhaliwyd trwy ddefnyddio'r Fframwaith Adolygu, adnabyddir 3 dalgylch i fod yn rhan o'r cylch gyntaf o'r arolwg, sef dalgylchoedd Tywyn, Y Berwyn a'r Gader.

5.5 Wrth ddatblygu rhaglen waith 2010-11, adolygir y fframwaith adolygu yn ystod Ionawr 2010.

6. Y PANEL YMGYNGHOROL SIROL

- 6.1 Sefydli'r Panel Ymgynghorol Sirol gan yr Arweinydd Portffolio Ysgolion er mwyn ei chefnogi wrth lunio cynigion i bob dalgylch yn ei thro. Yn ogystal, bydd y Panel Ymgynghorol Sirol yn cadw gorolwg ar y darlun sirol.
- 6.2 Bydd aelodaeth y Panel Ymgynghorol yn cynnwys aelodau presennol y Gweithgor Gwella Ad-drefnu Ysgolion Cynradd Gwynedd ac yn cyfarfod fel bo'r angen ac ar gais yr Arweinydd Portffolio Ysgolion.

7. Y BROSES O ADOLYGU DALGYLCHOEDD

- 7.1 Wedi i'r broses o flaenoriaethu'r dalgylchoedd gael ei chwblhau, bydd angen ystyried yn fanwl iawn y ddarpariaeth bresennol a'r opsiynau gwahanol yn y dalgylchoedd hynny sy'n peri'r pryder mwyaf.
- 7.2 Er mwyn gwneud hyn mewn dull cynhwysol ac agored, bwriedir sefydlu Panel Adolygu Dalgylch. Fe fydd gan y Panel yr hawl i gyfethol nifer cyfyngedig o bobl er mwyn cefnogi eu gwaith. Tra bod pryder y gall grwpiau sy'n rhy fawr gyfyngu ar drafod agored, derbynnir y bydd gan ysgolion ddiddordeb mewn anfon cynrychiolwyr i'r Panel. Awgrymir felly y dylid ceisio cyfyngu aelodaeth y Panel Adolygu Dalgylch i nifer sy'n caniatáu cyfathrebu adeiladaol ochr-yn-ochr â chynrychiolaeth deg, ond bod hyn yn ddibynnol ar gytundeb cynrychiolwyr yr ysgolion yn y cyfarfod cyntaf yn y dalgylch. Tybier y bydd aelodaeth y Panel Adolygu Dalgylch yn cynnwys:
- Pob Aelod Etholedig Lleol;
 - Arweinydd Portffolio Ysgolion (neu ei chynrychiolydd);
 - Cynrychiolaeth o'r Panel Ymgynghorol;
 - PennaethYsgol(ion) Uwchradd y Dalgylch;
 - O leiaf un pennaeth ac un cadeirydd llywodraethwyr ar ran ysgolion cynradd y dalgylch , neu bennaeth a chadeirydd Corff Llywodraethol (neu gynrychiolydd arall o blith y corff llywodraethol) pob ysgol petai hynny'n ddymuniad lleol;
 - Cynrychiolaeth eglwysig lle'n berthnasol;
 - Unrhyw aelodau pellach mae'r Panel Adolygu Dalgylch yn eu gwahodd;
 - Cefnogir y gwaith gan swyddogion perthnasol y Cyngor fel sy'n addas.
- 7.3 Yn gryno, rôl a maes gwaith y Panel fydd casglu tystiolaeth leol (ar lefel y dalgylch) a chyflwyno syniadau ac opsiynau gwahanol i'r Arweinydd Portffolio Ysgolion.
- 7.4 Wrth sefydlu'r Panel Adolygu Dalgylch, cynhelir cyfarfod i Benaethiaid, Cadeiryddion Cyrff Llywodraethol pob ysgol, a'r cynrychiolwyr Dalgylch a adnabyddir yng nghymal 7.2. Defnyddir y cyfarfod i:
- rannu gwybodaeth a gwirio data gan gynnig cyfle i drafod ac i herio'r dystiolaeth. Ni fydd y Panel yn bwrw ymlaen i drafod modelau amgen posibl nes i unrhyw amheuaeth resymol am gywirdeb data gael ei drafod a'i wyntyllu;
 - egluro'r broses;
 - enwebu aelodaeth ddewisol y Panel Adolygu Dalgylch;
 - geisio sylwadau/syniadau i ddod i gyfarfod swyddogol cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.5 Rhagwelir o gwmpas 3-4 o gyfarfodydd o'r Panel Adolygu Dalgylch o fewn cyfnod o 3 mis. Bydd Aelodau'r Panel yn chwarae rôl allweddol er mwyn cefnogi'r Arweinydd Portffolio i lunio cynigion ar gyfer y dalgylch.

- 7.6 Bydd cyfarfod cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch yn cytuno ar y Cylch Gorchwyl. Bydd y cylch gorchwyl yn cynnwys amlinelliad o'r isod:
- Manylu ar gynllun prosiect clir ag iddo gerrig milltir pendant;
 - Sefydlu dulliau o gyfathrebu a rhannu gwybodaeth gyda grwpiau ac unigolion perthnasol.
- Rhoddir sylw manwl iawn yng nghyfarfod cyntaf y Panel Adolygu Dalgylch i sefyllfaoedd ysgolion unigol - a bydd canlyniadau'r Fframwaith Adolygu yn gyd-destun pwysig ar gyfer hynny. Bydd cyfle hefyd i gasglu syniadau cychwynnol aelodau'r Panel Adolygu Dalgylch ar sail y trafodaethau yn y cyfarfod dalgylch cyfan nodwyd yn 7.2.
- 7.7 Yn yr ail gyfarfod bydd cyfle i ymateb i syniadau a gyflwynwyd a cheisio consensws ar y syniadau hynny. Golyga hyn drafod unrhyw fodelau sydd wedi datblygu o'r broses gyfathrebu yn y dalgylch yn ogystal â syniadau cychwynnol y Cyngor.
- 7.8 Bydd cyfle i'r Panel Ymgynghorol Sirol drafod ac ystyried unrhyw gynigion sydd wedi dod gerbron y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.9 Yn nhrydydd cyfarfod y Panel Adolygu Dalgylch bydd cyfle i gyflwyno sylwadau'r Arweinydd Portffolio/Panel Ymgynghorol ar sail y drafodaeth a'r wybodaeth ffeithiol sydd wedi derbyn ystyriaeth ac i gyflwyno opsiynau drafft terfynol.
- 7.10 Bydd cyfle i edrych ar fodelau creadigol, gan gynnwys datblygu ysgolion ardal. Yn ogystal, bydd angen ystyried trefniadau cydweithio ffurfiol newydd o fewn y dalgylch, naill ai cydweithio rhwng ysgolion cynradd lleol, cydweithio gyda'r sector uwchradd, neu gydweithio gydag asiantaethau a sefydliadau eraill e.e. lechyd. Bydd dealltwriaeth drylwyr o'r ysgolion yn y dalgylch yn greiddiol, a bydd modd trefnu ymweliadau ag ysgolion o fewn y dalgylch ar gais y Panel Adolygu Dalgylch.
- 7.11 Wrth ddod â chynigion gerbron, bydd y Panel Adolygu Dalgylch yn casglu safbwyntiau plant a phobl ifanc, rhieni a thrigolion lleol eraill, cynghorau cymuned lleol ac awdurdodau lleol eraill, ysgolion a chylchoedd meithrin chwarae lleol.
- 7.12 Yn dilyn cyfraniad y Panel Adolygu Dalgylch a'r Panel Ymgynghorol Sirol, bydd yr Arweinydd Portffolio yn cyflwyno cynigion i bwyllgorau perthnasol y Cyngor cyn symud tuag at ymgynghoriad ffurfiol. Gwelir y Panel yn ddolen gyswllt bwysig rhwng yr Arweinydd Portffolio a chynrychiolwyr o'r gymuned.
- 7.13 Ceisir cwblhau'r gwaith o roi cynigion yn eu lle mewn 3 dalgylch rhwng Ebrill 2009 ac Ebrill 2010. Anelir wedyn i geisio cwblhau cynigion ar gyfer 3 dalgylch yn flynyddol. Mae'n rhaid sicrhau bod adnoddau priodol i weithredu'r cynlluniau o fewn y Gwasanaeth Ysgolion.

8. GOFYNION Y LLYWODRAETH

- 8.1 Bydd angen i unrhyw gynigion sy'n datblygu yn ystod y trafodaethau dalgylch rhoi ystyriaeth lawn i ofynion Llywodraeth y Cynulliad. Nodir isod yr ystyriaethau allweddol sydd wedi'u rhestru yn *Cynigion Trefniadaeth Ysgolion (Cylchlythyr 23/02)*
- effaith ar safon yr addysg sydd i'w darparu yn yr ardal;
 - pa mor gost effeithiol yw cynigion, ac a oes adnoddau ariannol digonol ar gael i'w rhoi ar waith;
 - yr effaith ar sicrhau bod ysgolion, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig o fewn cyrraedd hwylus a'r effaith ar faint o amser y cymerir i deithio i'r ysgol;
 - barn y rheini yr effeithir arnynt fwyaf uniongyrchol, megis rhieni ac ysgolion neu ddarparwyr eraill yn yr ardal;

- yr angen am y math penodol o ddarpariaeth a gynigir, er enghraifft lefel galw'r rhieni am addysg trwy gyfrwng y Gymraeg;
- unrhyw effaith ar gyfran y lleoedd mewn ysgolion ffydd sydd yn yr ardal;
- yr angen i'r AALL'au gydymffurfio a'u dyletswyddau o dan Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Rhyw 1975, gan gynnwys y darpariaethau hynny sy'n ymwneud ag ysgolion un rhyw;
- i ba raddau y byddai cynigion yn meithrin cydweithrediad rhwng darparwyr addysg ar ol-16 oed;
- unrhyw ofynion newydd yn yr addasiad i Gylchlythyr 23/02 sy'n dilyn ymgynghoriad diweddar, yn benodol unrhyw bwyslais ychwanegol ar sicrhau bod cynigion newydd yn cyfrannu at gyrraedd nodau *laith Pawb, Y Cyfnod Sylfaen, Cwricwlwm 2008, Llwybrau Dysgu 14-19* ac unrhyw ofynion newydd.

9. TREFNIADAU CYFATHREBU

- 9.1 Er mwyn cefnogi datblygiad y Strategaeth uchod, rhoddwyd sylw i drefniadau cyfathrebu. Yn naturiol, mae'r Cyngor yn awyddus i wrando ar y farn yn lleol, i geisio cytundeb ar y ffordd ymlaen gan anelu at newid drwy gydweithio gyda'r gymuned yn lleol. Y nod - yn syml - yw ceisio cael pawb i weithio drwy'r newid efo'i gilydd yn y dalgyloedd hynny fydd yn derbyn sylw.
- 9.2 Bydd angen cyfathrebu ar 2 lefel - sirol a dalgyloch. Mae angen i'r negeseuon - ar lefel sirol a dalgyloch - fod yn glir ac yn gyson, ac i'r broses fod yn dryloyw.
- 9.3 O ran y cyfathrebu sirol, y bwriad yn rhan gyntaf y broses fydd i ledu gwybodaeth ymhlith aelodau etholedig ac eraill er mwyn egluro'r rhesymau PAM fod angen newid gan gynnwys crynodeb o'r holl dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Gweithgor.
- 9.4 I wneud hyn, cynhelir cynhadledd ar gyfer holl Aelodau'r Cyngor, penaethiaid ysgolion a chadeirydd neu gynrychiolydd arall cyrff llywodraethol gyda'r bwriad o gyflwyno gwybodaeth.
- 9.5 Sicrheir y bydd gwybodaeth gyson yn cael ei chyflwyno i Aelodau'r Cyngor, Penaethiaid Ysgolion, athrawon, llywodraethwyr, disgyblion, staff eraill a'r cyhoedd. Bydd man arbennig ac amlwg ar wefan y Cyngor yn cael ei ddatblygu fydd yn cynnwys yr holl dystiolaeth a gyflwynwyd i'r Gweithgor a gwybodaeth berthnasol.
- 9.6 O ran y cyfathrebu dalgyloch, bydd gan y Panel Adolygu y cyfeirir ato yn Para. 7 rôl allweddol i'w chwarae wrth gynnal trafodaethau aeddfed a chyfrifol am y ffordd ymlaen yn lleol. Bydd negeseuon clir a chyson PAM fod angen newid yn cael eu cyflwyno ar lefel y dalgyloch, ynghyd â thrafodaeth ynglŷn â SUT bydd yr ad-drefnu yn digwydd.
- 9.7 **Ar ôl cwblhau'r drefn uchod bydd argymhellion clir yn cael eu llunio ar gyfer dalgyloch a hynny bob amser yng nghyd-destun y Weledigaeth, yr Amcanion a'r Egwyddorion a gyflwynir yn y Strategaeth hon.**